

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
ÚSTAV SPECIÁLNĚ PEDAGOGICKÝCH STUDIÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**DOBROVOLNICTVÍ JAKO PODPORA DĚTÍ SE SPECIÁLNÍMI
VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI**

Kateřina Michalíková

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval/a samostatně, že jsem řádně citoval/a všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Olomouci dne.....

Kateřina Michalíková

.....

Ráda bych poděkovala vedoucí práce, PaedDr. Pavlíně Baslerové, Ph.D., za cenné rady a trpělivost, svým přátelům a rodině za celkovou podporu a respondentům mého výzkumu za ochotu poskytnout mi rozhovory.

ANOTACE

Téma bakalářské práce se zabývá dobrovolnictvím na pobytu pro rodiny s dětmi s postižením v Bělči nad Orlicí a zároveň pohledem na pobyt i ze stran rodin.

Je zde popsáno, co dobrovolníkům pobyt nabízí a jaké jsou jejich motivace k tomu se na tábor vracet.

Cílem bylo získat odpovědi na otázky ohledně vnímání tábora jak ze stran dobrovolníků, tak rodin, které se na pobyt pravidelně vrací již několik let.

K získání informací je použito kvalitativního výzkumného šetření v podobě polostrukturovaných rozhovorů.

ABSTRACT

The topic of the bachelor's thesis deals with volunteering for a stay for families with children with disabilities in Bělč nad Orlicí and at the same time a view of the stay on the part of families.

It describes what the stay offers to volunteers and what are their motivations for returning to camp.

The aim was to get answers to questions about the perception of the camp by both volunteers and families, who have been returning regularly for several years.

A qualitative research survey in the form of semi-structured interviews is used to obtain information.

OBSAH

Úvod.....	5
1 Vymezení dobrovolnictví.....	7
1.1 Definice dobrovolnictví.....	7
1.2 Druhy dobrovolnictví.....	8
1.3 Historie dobrovolnictví.....	9
2. Dobrovolnictví v Sociálních službách.....	11
2.1 Legislativa upravující dobrovolnictví v ČR.....	11
2.2 Přínos dobrovolníka a podpora dobrovolnictví.....	13
3. Motivace.....	14
3.1 Definice motivace.....	14
3.2 Motivace k dobrovolnictví.....	15
3.3 Co dobrovolníky brzdí a co dobrovolníkům pomáhá.....	18
4. Tábor pro rodiny s dětmi a mládeží s postižením v Bělči nad Orlicí.....	20
4.1 Kdy a jak tábor probíhá?.....	20
4.2 Pro koho tábor je a kdo tábor zaštiťuje?.....	21
5. Design výzkumu.....	23
5.1 Cíle výzkumu.....	23
5.2 Výzkumný problém.....	23
5.3 Hlavní výzkumné otázky.....	23
5.4 Metodika výzkumu.....	24
5.5 Charakteristika vzorku respondentů a výzkumného prostředí.....	25
6. Průběh výzkumu, analýza a interpretace dat.....	26
6.1 Průběh výzkumu.....	26
6.2 Analýza dat – rozhovory s dobrovolníky.....	27
6.3 Analýza dat - rozhovory s rodinami.....	35
6.4 Interpretace získaných dat.....	37
7. Diskuze.....	38
Závěr.....	40
Seznam použitých zdrojů.....	41
Seznam příloh.....	42
PŘÍLOHY.....	43

Úvod

„Dobrovolnictví je jev, který lidskou společnost provází už tisíce let. Jeho význam v různých dobách kolísá, někdy bylo téměř neviditelné a zcela na okraji zájmu mocných, jindy byl zase dobrovolnický entuziasmus okázale oceňován a měl klíčový význam pro fungování či vzestup celé společnosti.“ (Frič, Pospíšilová a kol., 2010)

Dobrovolnictví hraje v celé společnosti velmi důležitou roli. Dobrovolnictví je důležité nejen v oblasti sociální, ale i v mnoha dalších oblastech života, jak humanitární, zdravotních službách tak v oblasti životního prostředí.

Bakalářská práce se zaměřuje především na fenomén dobrovolnictví a motivaci k němu. Jaká úskalí mohou osobu, která se jej rozhodne provádět, nejčastěji potkat, a naopak jaká je hnací síla v tomto rozhodnutí.

Práce je členěna na teoretickou a výzkumnou část. V teoretické části se práce zabývá terminologií dobrovolnictví, jeho vývojem a celkovým ukotvením ve společnosti.

Ve výzkumné části mé bakalářské práce použiji kvalitativní výzkum. Zaměřím se zejména na důvody, které vedly oslovené osoby k tomu, aby darovali svůj volný čas právě do služeb dobrovolnictví a jak jejich pomoc vnímají rodiny osob se znevýhodněním.

Motivace k jakékoliv činnosti je v občanské společnosti jednou z největších hnacích sil, ať už je to dobrý pocit nebo pak nejčastěji finanční odměna. Ve své práci se budu konkrétně věnovat dobrovolnictví na Táboře pro rodiny s dětmi a mládeží s postižením v Bělči nad Orlicí. Oslovím konkrétní skupinu dobrovolníků z tábora, na který i já každoročně dojíždím. Zjistím, co je v této práci nejvíce motivuje a jakým způsobem jejich pomoc rodinám probíhá.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Vymezení dobrovolnictví

Tato kapitola se bude zabývat celkovou definicí dobrovolnické činnosti, původem slova dobrovolnictví a jejími druhy. V poslední části kapitoly se zaměřím na to, jak vůbec dobrovolnictví vzniklo.

1.1 Definice dobrovolnictví

Obdobným termínem slova dobrovolnictví je slovo filantropie. Samotné slovo má etymologický původ v řeckém slově filantropos, což vzniklo sloučením dvou slov: slova philos, což znamená milující a anthropos, vyjadřující člověka. (Wikipedie)

Přesná definice dobrovolnictví není doposud přesně specifikována. Každá dobrovolnická činnost zahrnuje jiný druh práce. Podle Slovníku sociální práce od Matouška, lze samostatné dobrovolnictví definovat jako „*neplacenou a nekariéerní činnost, kterou lidé provádějí proto, aby pomohli svým bližním, komunitě nebo společnosti*“. (Matoušek, 2008, s.30)

Mezi členskými státy EU jsou velmi různorodé přístupy k dobrovolnictví a definice dané odlišnými představami, a tradicemi daných historickým vývojem. Z těchto důvodů v roce 2009 Evropská Rada vymezila dobrovolnictví velice obecně: „Dobrovolnictví je jakákoli forma dobrovolné činnosti, formální či neformální. Dobrovolníci jednají ze své svobodné vůle, na základě vlastní volby a motivace a neusilují o hmotný zisk. Dobrovolnictví je projevem solidarity a pro jednotlivce i sdružení. Je příležitostí, jak rozeznávat a řešit lidské, sociální a environmentální potřeby a problémy. Tato činnost se často provádí v rámci některé neziskové organizace nebo občanské iniciativy“. Avšak dle nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 375/2014 v roce 2014 je již použito užší vymezení: „dobrovolníkem je osoba, která se z vlastní vůle a nepeněžní motivace rozhodne zapojit do činností, z nichž má prospěch komunita a společnost obecně“.

Podobně pak definuje dobrovolnickou práci mezinárodní organizace práce OSN: „Neplacená, nepovinná práce, což je čas, který jednotlivci bez nároku na plat věnují aktivitám vykonávaným pro lidi mimo jejich vlastní domácnost, a to buď prostřednictvím organizace anebo přímo“.

Dále se pak o přesnější a konkrétnější definice snaží Matoušek, (2008), Tošner, Sozanská (2006), kteří definují dobrovolnictví jako činnost bez nároku na finanční odměnu.

Dobrovolník poskytuje pomoc, své schopnosti a čas ve prospěch ostatních. Nebo také hovoří Tošner, J., Sozanská (2002) o tom, že dobrovolnictví není obět, ale přirozený projev občanské zralosti. Přináší konkrétní pomoc tomu, kdo ji potřebuje, ale zároveň poskytuje dobrovolníkovi pocit smysluplnosti, je zdrojem nových zkušeností a dovedností a obohacím v mezilidských vztazích.

I přesto, že každá definice má jiné znění, tak Dekker a Halman (2003) hovoří o tom, že ve většině definicích najdeme minimálně tři společné prvky: dobrovolnictví je nepovinné, neplacené a je ve prospěch druhých. Čtvrtým a méně častým definičním prvkem je podle nich pak organizační kontext.

1.2 Druhy dobrovolnictví

Lze najít dokonce tři typy pomoci, které bývají zařazovány pod pojem dobrovolnictví. Jde o pomoc ve formě: 1. neplacené práce, 2. občanského aktivismu a 3. zábavy, resp. volnočasové aktivity. (Frič, Vávra, 2012)

V odborné práci Metodika dobrovolnictví v sociálních službách se píše o několika druzích dobrovolnictví. Dobrovolnictví „IN“, tedy pro klienty či pacienty v rezidenčním zařízení. Jedná se o dobrovolnické programy zaměřené na starší, resp. zdravotně postižené osoby, s cílem zlepšit využití volného času obyvatel domovů seniorů, domovů pro zdravotně postižené, resp. pacientům LDN i hospiců, zlepšit využití jejich volného času. Dobrovolnictví „OUT“, tedy obvykle doplněk terénní či ambulantní péče. Jiným typem dobrovolnictví je dobrovolná osobní asistence, tedy dobrovolnictví založené na vztahu dvou lidí – „potřebného člověka“, v našem případě zdravotně postiženého a „pomáhajícího člověka“ – dobrovolníka. A poslední druh je dobrovolnictví jako nespécifická rehabilitace a aktivizace seniorů a zdravotně postižených. Specifickým typem dobrovolnictví je zapojení starších a zdravotně postižených. Neměli bychom zapomenout, že pro člověka, který sám potřebuje podporu, může být jeho vlastní dobrovolná činnost důkazem, že je stále pro někoho potřebný a užitečný.

V odborné literatuře lze nalézt rozlišení mezi formálním (organizovaným) a neformálním (neorganizovaným) dobrovolnictvím. Neformální dobrovolnictví je považováno za jednu ze složek sociálního kapitálu a poskytuje širokou škálu vzájemné pomoci a spolupráce mezi jednotlivci v komunitách (GHK, 2010)

Finkelstein a Brannick vycházejí při operacionalizaci neformálního dobrovolnictví z výzkumu AARP (2003) a Kanadského statistického úřadu (2001). Uvádějí následující definici, kterou použili při svém výzkumu: *„Zajímá nás, zda jste během posledních 12 měsíců dobrovolně a bezplatně věnovala svůj čas, abyste pomohla druhým – a to sama, ne skrze organizaci. Zajímalo by nás tedy, zda jste bez nároku na plat pomohla někomu ve vaší komunitě nebo někomu potřebnému.“* (2007, s. 108)

Skotský národní výzkum dobrovolnictví obecně definuje neformální dobrovolnictví jako *„neplacenou pomoc, již poskytuje jednotlivec lidem, kteří nejsou příbuzní“* (Hurley, Wilson, Christie, 2008, s. 13)

1.3 Historie dobrovolnictví

V České republice se dobrovolnictví nejvíce rozmohlo v 19. století, kdy vzniklo velké množství spolků na podporu kultury, vědy, sportu, vzdělání a umění. Do dnešní doby přetrval např. Sokol, spolek Mánes nebo Hlávková nadace. Po roce 1918, tedy po vzniku samostatného Československa, se dobrovolnická služba dále rozvíjela a z organizačního pohledu se spolky formovaly jako soukromé, obecní, náboženské, národnostní, ale i spolky polooficiální, které však měly široké kompetence, např. zemská a okresní péče o mládež, do dnešních dní známý Československý červený kříž nebo Masarykova liga proti TBC (Tošner, Sozanská 2006, s. 30). Alice Masaryková stála u zrodu Československého červeného kříže a byla velkou bojovnicí za zlepšení sociální situace a vzdělání žen. Jako dobrovolnice se účastnila mnoha sociálních programů. Výše popsané dobrovolné spolky a organizace měly velice dobře propracovanou strukturu a měly síť svých poboček od malých organizací až po okresní, zemská a národní ústředí.

V Čechách byla tradice dobrovolnické služby velice dobře nastartována, ale společenské poměry se po druhé světové válce změnily. Nástup komunistické strany k moci, bezmála půl století přetrvávající socialistický (totalitní) režim a jeho pád zanechal na tváři českého dobrovolnictví hluboké stopy. Veškerá činnost nezávislých spolků byla zcela podřízena politickému vedení státu a komunistické strany a byla pod neustálou a přísnou kontrolou. Vztah komunistické strany byl ambivalentní. Na jedné straně měla ze spontánních dobrovolnických

aktivit strach, protože by mohly ohrozit její dominantní postavení ve společnosti, ale na druhé straně jej potřebovala, aby mohla řešit překerní situace nedostatkového socialistického hospodářství a dokazovat legitimitu své vedoucí pozice ve společnosti. Spolky musely být vedeny v tzv. Národní frontě. Ty, které se snažily zachovat si nezávislost, byly státem pronásledovány a likvidovány, jejich majetek byl konfiskován a mnoho lidí, kteří vykonávali dobrovolnickou službu a byli demokraticky smýšlející, bylo pronásledováno a vězněno. Zejména církve a jejich charitativní, dobrovolnické a sociální programy byly systematicky rušeny. (Tošner, Sozanská, 2006)

V historii dobrovolnictví se v roce 1968 zdálo, že je vše na dobré cestě, ale to trvalo pouze pár měsíců, než nastala okupace sovětskou armádou. Dále se pak dobrovolnické spolky obnovovali až po roce 1989. Především prezident Václav Havel navazoval v této oblasti na prezidenta Masaryka. K obnoveným spolkům patří Sokol, Orel, Junák, YMCA – křesťanské sdružení mladých lidí, které je nejstarší, největší a nejrozšířenější mládežnickou organizací na světě, usilující o harmonický rozvoj člověka. Je otevřena všem lidem bez rozdílu rasy, pohlaví, náboženského vyznání, sociálního postavení, fyzických i duševních schopností. (Frič, 2001; Tošner, Sozanská, 2006)

Ke konci devadesátých let vzniklo mnoho dobrovolných spolků a organizací, které nemají žádný majetek, ale svou činnost směřují na kulturu, sport, děti a mládež. Realizují pro ně mnoho dobrovolných aktivit. Dále jsou to organizace s charitativním, sociálním a zdravotním zaměřením, jež nabízejí dobrovolnou službu v rámci pomoci svým členům, kteří jsou jakýmkoliv způsobem znevýhodněni ve společnosti, mentálně či fyzicky handicapováni a jsou odkázáni na pomoc druhých. V rámci těchto organizací jsou odpracovány desetitisíce hodin zdarma, které spolu s veřejnými finančními a materiálními sbírkami přispívají ke zlepšení kvality života těchto znevýhodněných spoluobčanů. Nicméně neziskový sektor a s ním spojené dobrovolnictví stále zůstává na okraji zájmu společnosti. *„Úspěšná činnost neziskové nevládní organizace je založena na entuziasmu profesionálů a profesionalitě práce s dobrovolníky. Dobře organizované veřejně prospěšné dobrovolnictví se může stát nedílnou součástí organizace, kdy profesionálové i dobrovolníci tvoří jeden sehraný tým“* (Tošner, Sozanská 2006, s.31).

Podle Friče a Pospíšilové začíná být dobrovolnictví vnímáno již jako součást naší společnosti: „Počet dobrovolníků roste a dobrovolnický sektor se 18 začíná přibližovat svým západním vzorům. Změnily se i hodnoty dobrovolnictví. Dobrovolníci už nejsou zaměřeni na cíle ve prospěch celé komunity, ale na pomoc specifickým skupinám či kategoriím lidí. Ve své dobrovolnické práci hledají seberealizaci.“ (Frič, Pospíšilová a kol., 2010, s. 48)

2. Dobrovolnictví v Sociálních službách

V této kapitole se zaměřím na legislativní ukotvení v rámci dobrovolnictví a jaké jsou největší přínosy dobrovolníků na území České republiky.

2.1 Legislativa upravující dobrovolnictví v ČR

Zákon o dobrovolnické službě v ČR

Od 1. ledna 2003 platí v České republice zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě. Během uplynulých let se díky tomuto zákonu stala dobrovolnická služba známou a uznávanou. Dobrovolnictví v sociálních službách je upraveno zejména dvěma zákony: již zmiňovaným zákonem č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a zákonem č. 108/ 2006 Sb., o sociálních službách.

Zákon o dobrovolnické službě, je prvním právním předpisem v České republice upravujícím dobrovolnictví (Metodika dobrovolnictví, 2012, s. 13). Dobrovolnickou činnost vymezuje § 2, v odst. 1 a 2 následovně:

§2

(1) Dobrovolnickou službou je činnost, při níž dobrovolník poskytuje

a) pomoc nezaměstnaným, osobám sociálně slabým, zdravotně postiženým, seniorům, příslušníkům národnostních menšin, imigrantům, osobám po výkonu trestu odnětí svobody, osobám drogově závislým, osobám trpícím domácím násilím, jakož i pomoc při péči o děti, mládež a rodiny v jejich volném čase,

b) pomoc při přírodních, ekologických nebo humanitárních katastrofách, při ochraně a zlepšování životního prostředí, při péči o zachování kulturního dědictví, při pořádání kulturních nebo sbírkových charitativních akcí pro osoby uvedené v písmenu a), nebo

c) pomoc při uskutečňování rozvojových programů a v rámci operací, projektů a programů mezinárodních organizací a institucí, včetně mezinárodních nevládních organizací.

(2) Za dobrovolnickou službu uvedenou v odstavci 1 se nepovažuje činnost týkající se uspokojování osobních zájmů, anebo je-li vykonávána v rámci podnikatelské nebo jiné výdělečné činnosti anebo v pracovněprávním vztahu, služebním poměru nebo členském poměru.

(3) Dobrovolnická služba je podle své povahy krátkodobá nebo, je-li vykonávána po dobu delší než 3 měsíce, dlouhodobá (Zákon č.198/2002 Sb, o dobrovolnické službě, § 2, odst. 1, 2 a 3)

Dobrovolníkem může být osoba starší 15 let v případě dobrovolnictví v ČR a starší 18 let v případě dobrovolnictví v zahraničí. Zákon hovoří v § 6 o organizacích akreditovaných Ministerstvem vnitra. Krátkodobá dobrovolnická služba neklade tak velké požadavky na akreditované vysílající organizace a dobrovolníky (především při uzavírání a náležitosti smluv) jako dlouhodobá. Tyto organizace by měly vybírat dobrovolníky, připravovat je pro výkon dobrovolnické služby, uzavírat s nimi smlouvu o výkonu dobrovolnické činnosti i o odpovědnosti za škodu na majetku nebo zdraví. Dobrovolníkovi nenáleží odměna, zákon mu ale přiznává nárok na náhradu za případné výdaje (Zákon č. 198/2002 Sb.).

Akreditace dle zákona o dobrovolnické službě ale není povinná, v tomto směru je organizacím ponechána volnost, zda o akreditaci zažádají, či nikoli (Metodika Dobrovolnictví, 2012)

Dobrovolnictví v sociálních službách

Dobrovolnictví v sociálních službách upravuje novela zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, jež nabyla účinnosti 16.10.2007 (Metodika dobrovolnictví, 2012, s. 13-14). Konkrétně je upraveno v § 115, kde se píše, že „Při poskytování sociálních služeb působí rovněž dobrovolníci za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem“ (z.č. 108/2006 Sb., § 115, odst. 2). Tento předpis přímo odkazuje na dříve zmiňovaný zákon č. 198/2002 sb. I v tomto případě se tak jedná o dobrovolnictví fungující na základě akreditace.

Dobrovolnických činností realizovaných mimo zákon o dobrovolnictví se dotýká Stanovisko MPSV (2007) s komentářem Národního dobrovolnického centra Hestia (Hestia, 2007). Dobrovolník se jak v případě akreditovaného programu, či pracující mimo zákon o

dobrovolnictví, řídí občanským zákoníkem a činnost vykonává dle Standardu kvality sociálních služeb č. 9, přílohy č. 2, jež je součástí prováděcí vyhlášky k zákonu o sociálních službách.

Tento standard mimo jiné říká: „*Poskytovatel, pro kterého vykonávají činnost fyzické osoby, které nejsou s poskytovatelem v pracovním právním vztahu, má písemně zpracována vnitřní pravidla pro působení těchto osob při poskytování sociální služby; podle těchto pravidel poskytovatel postupuje*“ (Standard kvality sociálních služeb č. 9, odst. d).

2.2 Přínos dobrovolníka a podpora dobrovolnictví

Přínos dobrovolníků lze brát v závislosti na faktu, jak moc je důležitá jejich účast v organizaci. Podle Friče (2001) existují tři typy organizací pro dobrovolníky. Prvním typem jsou organizace, jejichž činnost je na dobrovolnících závislá, protože se podílejí na hlavní činnosti organizace. V druhém případě dobrovolníci vykonávají některé z činností, jež by jinak museli dělat profesionálové. Dobrovolníci tak snižují náklady organizace a odlehčují práci zaměstnancům. U posledního typu organizace není na dobrovolnících bezprostředně závislá, ale dobrovolnictví napomáhá k naplňování cílů organizace a zkvalitňování služeb. (Frič, 2001)

“Přínos dobrovolníků je zejména v přímé práci s klientem, kde musí být především nadšení, vysoká angažovanost, pružnost, neformálnost a osobní přístup” (Matoušek, 2003)

Dobře fungující dobrovolnický program je obvykle přínosný pro klienty programu, pro organizaci, jež ho realizuje, pro samotného dobrovolníka a obecně pro společnost. Přínos pro společnost je v tom, že nahrazuje stát a trh v situacích, na které nestačí. Dobrovolnictví považují za nejlepší alternativu řešení sociálních problémů především díky hodnotám, které jsou s dobrovolnictvím spjaté. (Frič, Pospíšilová, 2010)

Hestia ukazuje na specifika dobrovolnictví v sociálních službách, jež se liší od ostatních oblastí svým rozsahem, klientelou i cílem služby (obvykle zmírnění sociálního vyloučení jedince, jeho zapojení do společnosti či překonání určitého handicapu) a ukazuje, že dobrovolník může hrát

v sociálních službách důležitou úlohu. Dobrovolník může být klientovi věkově či mentálně blíže než sociální pracovník a fakt, že není profesionálním pracovníkem, může též přispívat ke snadnějšímu bourání bariér s klientem. Dobrovolník nabízí v některých organizacích odlehčení zaměstnancům, jinde poskytuje nadstandardní služby. (Hestia, 2012)

3. Motivace

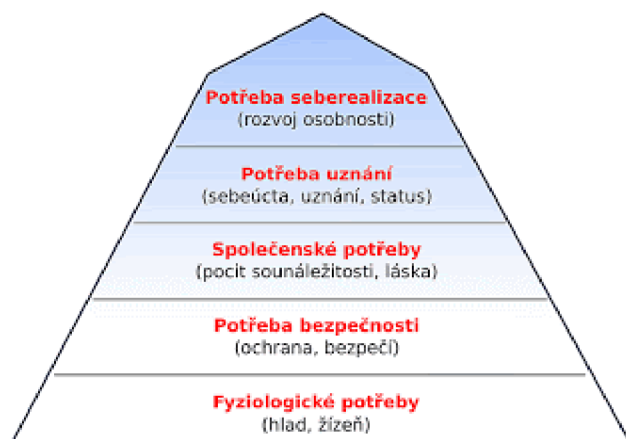
Ve třetí kapitole této bakalářské práce vymezím motivaci jako takovou. Jak je motivace definována a vnímána různými odborníky a pak se zaměřím především na motivaci k dobrovolnictví celkovému a v neposlední řadě k dobrovolnictví v sociální sféře. V poslední části kapitoly se zaměřím na to, co nejvíce dobrovolníkům pomáhá a co je naopak brzdí.

3.1 Definice motivace

Slovo motivace je odvozeno z latinského slovesa movere, což znamená hýbat, pohybovat. Je obecným označením pro všechny vnitřní podněty, které člověka vedou k určitému jednání. (Wikipedie)

V Psychologickém slovníku lze najít motivaci jako *„proces usměrňování, udržování a energetizace chování, které vychází z biologických zdrojů; pojem motivace v psychologii zatím značně nejednotný; nejčastěji chápán jako intrapsychologický proces zvýšení nebo poklesu aktivity, mobilizace sil, energizace organismu; projevuje se napětím, neklidem, činnostmi směřujícími k porušení rovnováhy; v zaměření motivace se uplatňuje osobnost jedince, jeho hierarchie hodnot i dosavadní zkušenosti, schopnosti a naučené dovednosti; za nežádoucí motivace jsou považovány strach, úzkost, bolest aj.“* (Hartl, Hartlová, 2000, s. 328)

Jeden z dánských psychologů označoval motivaci jako „hnací sílu. „Není možné porozumět, vysvětlit či předpovědět lidské chování bez jisté znalosti ‚motivace‘ – ‚hnací síly‘ chování.“ (Madsen, 1979)

Motivace se pak může dotýkat i Maslowovy pyramidy lidských potřeb, jako uspokojování potřeb.

Nejdůležitější Maslowovou hypotézou v motivační teorii je jeho hypotéza hierarchie, která říká, že lidé jsou motivováni hierarchickým systémem základních „instinktoidních“ potřeb. (Madsen, 1979)

Motivace jako napětí, které vede k naplnění potřeby: „Motivace způsobuje napětí mezi nemám a chtěl bych mít, neumím a potřebuji umět, neznám a potřebuji znát.“ (Hejný, Kuřina, 2001)

3.2 Motivace k dobrovolnictví

K motivaci v dobrovolnictví se nejvíce připisuje slovo altruismus, což má také mnoho výkladů a poznatků, kterými se chci zabývat právě v této části kapitoly.

Altruismus můžeme definovat jako nezištný postoj a jednání ve prospěch druhého člověka. Opakem altruismu je egoismus, což je postoj a jednání směřující pouze k sobě samému, bez ohledu na druhé. V dobrovolnictví můžeme nalézt jak míru altruismu, tak míru egoismu. Je potřeba to rozlišit z hlediska přínosu pro společnost; kdy altruismus by měl přispívat k fungování celku, egoismus k fungování sama sebe. Určitá míra egoismu pro vykonání dobra je nutná a v altruistickém chování se nevylučuje, je důležitá k probuzení altruismu v člověku (OSU, 2006)

Podle slovníku cizích slov je stručná definice „Altruismus [-iz-] m. (2. j. -mu) nesobecký způsob myšlení n. cítění, jednání ve prospěchu druhých lidí (op. sobectví, egoismus j)“ (Matoušek, 2008)

Za zakladatele pojmu altruismus se považuje Auguste Comte. Jako první porovnal altruismus a egoismus a usoudil, že to jsou dva odlišné motivy lidského chování. Altruistické jednání chápal z pohledu nesobecké pomoci druhým. Naproti tomu Kant považoval altruistické chování za morální povinnost jedince pomáhat druhým, bez ohledu na to, zda je naše pomoc přínosem pro jedince či společnost. A filozofové jako Platon a Aristoteles altruistické jednání chápali jako výraz přátelství. „Cílem altruistického jednání je zlepšit blaho druhých osob.

K dosažení takto konstruovaného cíle je nutné splnit určité podmínky“

- a) pomáhající by měl vnímat situaci, v níž se nachází druhá osoba, jako negativní,
- b) pomáhající by měl vidět druhého jako člověka, který pomoc nutně potřebuje,
- c) pomáhající musí vnímat pomoc druhému jako jediný cíl pomoci a ne jen možnost skrze tuto pomoc dosáhnout jiného cíle (OSU, 2006)

Dále je pak několik druhů altruismu, které se zakládají na tom, jak je vnitřně daná osoba založena, jak přemýšlí, a především celková motivace k nesobeckému činu.

První z nich je reciproční altruismus, to je vzorec chování, kdy poskytovatel pomoci vychází z toho, že příjemce mu v budoucnu vrátí darovanou pomoc. Dělá to tedy za jistým ziskem odplaty chování. Z dlouhodobého hlediska obě strany zisk opravdu mají, a to tím, že si skutečně vzájemně pomáhají. Ten, co pomáhá, může mít zisk i v podobě dobrého pocitu, znamená to, že také něco dostává, i když to není finanční či jiná materiální odměna. Dalo by se pohlížet na reciproční altruismus jako na jistý druh egoismu, pomáháme, abychom pomohli sami sobě, svému svědomí? Ano, i to je jistý druh odměny, bez sobeckého nádechu slova egoismus. *„Vědomí těchto zisků pro něj může znamenat větší nebo menší míru motivace k jeho dobročinnosti. Ten, kdo se obětuje pro jiné, může očekávat, že jeho altruismus mu bude v budoucnu oplacen. A to buď stejnou mírou altruismu ze strany jiných, anebo různými odměnami*

ze strany společnosti nebo komunity, ve které žije“ (Frič A Kol. 2001, s. 14). Proto je reciproční altruismus definován jako pomoc, kdy v pozadí je očekávání, že tato pomoc bude jednou dávajícímu oplacena.

Dalším druhem pomoci je normativní altruismus, kde je zapotřebí, aby v dané komunitě nebo společnosti byly nastaveny normy a pravidla, které dobročinnost vyzdvihnou jako společensky žádoucí vzor chování. Společnost kontroluje dodržování těchto pravidel a trestá sankcemi jeho porušování. V žádném zákoně tyto normy altruismu nenajdeme, ovšem neformální pravidla společenského soužití v demokratické společnosti toto dělají. Podpora dobročinnosti je ve vyšších společenských kruzích takřka povinná.

Pakliže takto nekonám, mohu být z těchto kruhů vyloučen a stát se terčem posměšků. Normativní altruismus je tedy spjat s morálkou lidí s vyššími finančními příjmy. *„Altruistické chování, které se opírá o motivaci kombinující morální imperativy a sociální tlak, lze považovat za normativní altruismus.“* (Frič a kol. 2001, s. 15-16)

Třetím typem je emocionální altruismus. Ten je založen na citění a emoci, která nás motivuje k nezištné pomoci druhému. Dobročinnost je zde založena na morálních hodnotách, pocitech a empatii. Člověk koná dobro pro druhé, aby jim pomohl, bez ohledu na zisk, odplatu nebo společenské postavení. Tato motivace se jeví jako nejčistější konání dobra ve prospěch druhého. *„Pocity úlevy ze zmírnění utrpení druhých anebo pocity radosti ze štěstí jiných, které motivují naši dobročinnost, jsou takéž naším ziskem a jsou mravně krásné“* (Frič a kol. 2001, s. 16-17). Zde můžeme vidět, že druhy altruismu se prolínají. Reciproční altruismus najdeme jak v normativním, tak v emocionálním altruismu, a naopak.

Další typ altruismu je křesťanský altruismus. Pro křesťana je tzv. božím zákonem „Miluj bližního svého jako sebe sama!“ To již samo o sobě vyzdvihuje míru altruismu, která je křesťanům dána z Bible a kterou je třeba se řídit, aby byl křesťan přijat do nebe. Pakliže se mám rád, s radostí pomohu bližnímu svému. Tento druh altruismu je dán mravní povinností křesťana a Boží odměna za lidskou míru altruismu je pro křesťana mravně krásná. *„Křesťanská*

povinnost dobročinnosti zavazuje každého věřícího konat dobro podle svých možností. V této myšlence je obsažen požadavek sociální spravedlnosti“ (Frič a kol. 2001, s. 18).

Poslední druh altruismu uvádí Frič (2001) jako pravý altruismus, který dle jeho slov ovšem není možný, jelikož se u daného jedince prolínají druhy altruismu jako je reciproční, emocionální a normativní.

Na závěr této kapitoly lze konstatovat, že *„jednotlivé druhy motivace altruistického chování se vzájemně nevyklučují, dobročinnost je motivována jak racionálně, tak emocionálně a veškerý altruismus je kontaminován egoismem“ (Frič a kol. 2001, s. 22).*

3.3 Co dobrovolníky brzdí a co dobrovolníkům pomáhá

Frič uvádí, že: *„Dobrovolník dostane svoji odměnu, i kdyby ji nechtěl (např. ve formě uznání od ostatních). Lidské jednání je zcela určitě vedené lidskou motivací, o proto pokus o ryzi dobrovolnictví končí poznatkem, že záměrné vyhýbání se odměně vede k ukončení dobrovolnictví. A pokud by skutečně jedinec chtěl pracovat bez odměny, byl by racionálním idiotem“ (Frič, 2001)*

Dobrovolnictví představuje pro samotného aktéra velmi významné přínosy, přestože nejsou finanční. Dobrovolník má vždy nějaký důvod, proč danou činnost provádí a je si vědom odměny, kterou za tuto práci získá. To, že odměna není materiální, ještě nic neznamená.

Přínosy vyplývající z dobrovolné práce můžeme rozdělit na ty, které se váží k profesnímu zaměření dobrovolníka, a ty, které se vztahují k jeho osobnímu a sociálnímu postoji. Mezi přínosy první kategorie můžeme zařadit: získání nových kontaktů, zkušeností a schopností využitelných ve studiu nebo zaměstnání, rozvíjení kreativity, různorodosti, operativnosti, sebedůvěry, řešení nekonvenčních problémů. Mezi přínosy rozvíjející osobu jedince lze zařadit nový pohled na svět, posilování smyslu pro demokratické postupy a přístupy občanské společnosti, nadšení z práce, uspokojení z pomoci druhým aj. Existují také skupiny lidí, kteří díky dobrovolnictví mění svůj pohled na svět a své postavení ve společnosti. Jedná se např. o sociálně slabé občany, kteří se zapojením do dobrovolnických programů zařazují do

společenského dění, nezaměstnaní získávají zkušenosti potřebné pro výkon budoucí práce, zdravotně postižení se více integrují do společnosti a stávají se více její součástí, důchodci znovu nalézají smysl života, mohou předávat své nabyté zkušenosti dalším dobrovolníkům.

Naopak existují i bariéry a rizika motivace dobrovolníků, a to se i někdy motivace činit dobrou věc změni ve zlo. Někteří jedinci svou motivací být dobrovolníkem mohou velice uškodit klientovi.

Zde se jedná o negativní motivaci (Vitoušová 1998, s. 5-6):

- a) soucit vedoucí k degradaci klienta,
- b) nepřiměřená a zbytečná zvědavost,
- c) služba pramenící z pocitu povinnosti,
- d) skutkaření, snaha něco si zasloužit,
- e) touha obětovat se, osobní neštěstí, se kterým si uchazeč neví rady, a ve službě hledá vlastní duševní rovnováhu,
- f) osamělost a z ní pramenící touha po přátelství,
- g) pocit vlastní důležitosti, nenahraditelnosti,
- h) nedostatek sebeúcty a s ním spojená touha potkat ještě „ubožejší“ lidi,
- i) panovačnost, touha ovládat jiné a uplatnit svůj vliv.

4. Tábor pro rodiny s dětmi a mládeží s postižením v Bělči nad Orlicí

V této kapitole bych chtěla čtenáře blíže seznámit s Táborem pro rodiny s dětmi a mládeží s postižením v Bělči nad Orlicí.

4.1 Kdy a jak tábor probíhá?

Tábor je rozdělen na několik turnusů, aby bylo pro rodiny i dobrovolníky více možností.

- a) Integrovaný rodinný pobyt s dětmi s postižením i intaktních, za asistence dobrovolníků (*RPP I*)
- b) Rodinný pobyt s dětmi s postižením za asistence dobrovolníků (*RPP II*)
- c) Rodinný pobyt s dětmi s postižením za asistence dobrovolníků (*RPP III*)
- d) Integrovaný rodinný pobyt s dětmi s postižením i intaktních, za asistence dobrovolníků (*RPP IV*)

Tábor/pobyt trvá vždy 7 dní. Každý turnus je pod dohledem psychologa a faráře, kteří jsou na táboře po celou dobu pobytu. Mají rozdělené role, které ovšem střídají, doplňují, a především vzájemně spolupracují. Pan farář je na pobytu za účelem spokojenosti rodičů a rodinných příslušníků či kamarádů, psycholog naopak za účelem spokojenosti a řešení případných problémů ze stran dobrovolníků, jak v rodinách, tak i mezi samotnými dobrovolníky. Další důležitou složkou ze stran personálu je potom lékař a rehabilitační lékař. *

Program a průběh celého tábora je velmi podobný obyčejnému dětskému táboru a to tak, že probíhá pravidelný dopolední, odpolední i večerní program, večerka, budíček, rozcvička a polední klid. Každý den ještě probíhají „večerníčky“ a „raničky“, což jsou půlhodinové sešlosti vedené farářem, kde se zpívají písně a čte se biblický příběh. Každý rok se zvolí ústřední téma tábora (např. cesta kolem světa, večerníčkové pohádky, Vánoce, vynálezci, indiáni apod.), kterému se pak věnuje celý týden a vymýšlí se právě takové aktivity, které se dají vložit do příběhu daného tématu. Aktivity se každý rok obměňují, ale zůstávají i pravidelné, bez kterých by se pobyt neobešel jako například karneval, canisterapie, nedělní bohoslužby, pingpongový turnaj, výlet do místní hospůdky a také táborák poslední večer pobytu. Večerní programy jsou především pro rodiče. Každá aktivita se vytváří tak, aby ji zvládl kterýkoliv klient. Někteří

klienti, kterým i přesto vzhledem ke svému druhu postižení není umožněno se dané aktivity účastnit, se účastní alespoň pasivně pozorováním.

Co se týče klientů, tak na každém pobytu je velká škála všech možných osob s postižením. Na tábor se může přihlásit kdokoli chce a podle přihlášky, ve které je sepsané vše o klientovy, se potom rozhoduje, jakého dobrovolníka rodině přidělí. Pobyt není omezen ani věkem.

Odkaz na přihlášky, celý průběh tábora, program a desatero pro dobrovolníky jsou přidáné v příloze.

4.2 Pro koho tábor je a kdo tábor zaštiťuje?

Tábor je určen pro rodiny s dětmi s postižením i bez, cílem je pomoci rodičům v jejich péči o dítě s postižením a zároveň dopřát odpočinek ať už s dětmi nebo bez nich.

Akce připravuje Oddělení výchovy a vzdělávání ústřední církevní kanceláře Českobratrské církve evangelické a tábor J.A Komenského. Poradní odbor pro práci s lidmi s postižením a Oddělení výchovy a vzdělávání — Ústřední církevní kancelář synodní rady Českobratrské církve evangelické Jungmannova 9 111 21 Praha 1.

Před každým pobytém je v květnu každoročně pořádaná celodenní instruktáž pro všechny dobrovolníky všech pobytů. Vždy tam promluví nějací profesionálové, vedoucí daných pobytů a nováčky připravují na všechna úskalí, která je mohou potkat.

VÝZKUMNÁ ČÁST

5. Design výzkumu

Ve výzkumné části popíšu cíle výzkumu a hlavní výzkumné otázky, jakým způsobem jsem výzkum dělala a jak jsem vybírala respondenty.

5.1 Cíle výzkumu

Cílem praktické části je postihnout postoje dobrovolníků jezdící na pobyt v Bělči nad Orlicí v rámci motivace k této činnosti a celkový pohled na průběh a efektivitu tohoto pobytu. Zároveň také zjistit postoje rodičů, jezdících na tábor pravidelně v porovnání s postoji dobrovolníků. Je strukturována do osmi kapitol, které se zaměřují nejdříve na vymezení výzkumného cíle a výzkumných otázek.

Tématu motivace k vykonávání dobrovolnické činnosti bylo v posledních dvaceti letech věnováno již poměrně hodně výzkumů. Některé se zaměřovali na tento fenomén především obecně, některé výzkumy jsou brány i z užšího hlediska. V rámci své práce se zaměřím na dobrovolníky pomáhající lidem se fyzickým i mentálním postižením na Táboře v Bělči. Cílem tohoto výzkumu je zmapovat, co konkrétně vedlo lidi k tomu, aby se na pobyt přihlásili a jaké motivy je vedou k tomu, aby v této činnosti dlouhodobě setrvali a jak to souvisí s vnímáním rodičů.

5.2 Výzkumný problém

Jaká je motivace k dobrovolnické pomoci lidem se zdravotním postižením v porovnání s vnímáním osob, kterým je dobrovolnická činnost nabízena.

5.3 Hlavní výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka

Jaká je motivace dobrovolníků pomáhajících lidem s postižením a jak danou činnost vnímají rodiče klientů?

Dílčí výzkumné otázky

Dobrovolníci:

Co bylo impulzem k dobrovolnické práci?

Jaká očekávání souvisela s dobrovolnickou činností?

Která představa nebyla naplněna a působila negativně na dobrovolníka?

Rodiny:

Jak je pobyt vnímán ze strany těch, co dobrovolnickou činnost přijímají?

5.4 Metodika výzkumu

Pro zodpovězení výzkumných otázek byla použita kvalitativní metoda rozhovoru s předem stanovenými otázkami. Zaměřila jsem se především na zkoumání pocitů a efektivnosti pobytu z pohledu dobrovolníků s následným porovnání rodičů, kteří na pobyt jezdí delší dobu.

„Rozhovor neboli interview je nejčastěji využívaná technika v kvalitativním výzkumu. Liší se mírou své standardizace, tj. závaznosti a formulace otázek. Kvalitativní výzkum ze své podstaty upřednostňuje vedení nestrukturovaného nebo polostrukturovaného rozhovoru“ (Topinka, 2013)

Já jsem použila formu polostrukturovaného rozhovoru, který nabízí k jednotlivým otázkám vždy několik alternativ odpovědí, ale navíc se od nich požaduje vysvětlení a odůvodnění.

Ještě, než začal rozhovor s daným respondentem, vysvětlila jsem, proč potřebuji rozhovor nahrávat a zároveň jsem je informovala o zachování anonymity a taktéž, že s pořízenými nahrávkami budu následně pracovat pouze já. Také jsem upřesnila, kolik času rozhovor zabere. Stanovila jsem 7 výzkumných otázek, na které odpovídalo 6 dobrovolníků. Pro doplnění informací jsem oslovila ještě 3 rodiny, které mi odpověděly na 5 předem stanovených otázek.

Respondenty jsem vybírala tak, aby byl každý v jiném věku, měl odlišné zkušenosti, délku praxe a zaměstnání nebo studijní obor. Pokud mě během rozhovoru napadla nějaká doplňující otázka, která by se do výzkumu mohla hodit, přidala jsem jí do konkrétního rozhovoru, ale jinak jsem se vždy držela těch předem stanovených otázek.

Rodiny, které jsem oslovila, jsem vybrala na základě toho, jak dlouho na pobyt jezdí, kolik mají zkušeností a jestli mají nějaké spojitosti s dobrovolníky, které jsem oslovila v tomto výzkumu. Věk, obor nebo vzdělání pro mě nebyli důležité. Důvod, proč jsem rodiny oslovila, byl, že jsem cítila určitou jednotvárnost odpovědí od dobrovolníků a chtěla jsem zodpovědět vnímaní pobytu i ze strany těch, co jejich dobrovolnictví přijímají.

5.5 Charakteristika vzorku respondentů a výzkumného prostředí

Respondenty, které jsem oslovovala, jsem žádala pomocí zpráv na facebooku. Se všemi respondenty jsem se osobně znala už před tímto výzkumem, a to z týdenního letního tábora v Belči nad Orlicí, takže znění zprávy bylo vždy jiné. Konkrétně jsem s dotazem na ochotu účasti v mém výzkumu oslovila 6 lidí a všichni mi vyšli vstříc. Už od počátku veškeré komunikace byli všichni velmi ochotní: např. „*Ahojky, jasan. Dnes večer cca v půl osmé mohu...*“, „*Jasný, není problém, řekni si kdy...*“

Výzkumný soubor tedy tvoří 2 skupiny z první skupiny je to 6 lidí, z toho 4 ženy a 2 muži. Průměrný věk respondentů je 44 let, věk nejmladšího je 21 let a věk nejstaršího je 52 let. Dobrovolné činnosti se věnují po dobu od 1 roku do 30 let, průměrně tedy 13 let. Z druhé skupiny pak 3 rodiny, které mají společnou dlouholetou návštěvnost pobytu. U rodin, které jsem oslovila s rozhovorem pro mě nebyla data ohledně věku, vzdělání apod. důležitá, šlo především o porovnávací prvek k odpovědím dobrovolníků.

Tabulka 1 – data respondentů

DOBROVOLNÍK	D1	D2	D3	D4	D5	D6
věk	21	52	35	28	23	34
Vzdělání	VŠ	SŠ	VŠ	VŠ	VŠ	VŠ

Studijní obor/ práce	psychologie	Knihovnice	Projektový manažer	Poradce rané péče	Divadelní vědy	Klinický logoped
délka praxe	6 let	30 let	16 Let	10 let	1 rok	15 let
pohlaví	žena	žena	žena	žena	muž	muž

6. Průběh výzkumu, analýza a interpretace dat

V této kapitole je popsán celý průběh výzkumu a konkrétní rozhovory s jejich analýzou a interpretací.

6.1 Průběh výzkumu

Rozhovory jsem musela dělat online formou, protože jsem je dělala v období Covidu. S dobrovolníky jsem je dělala v rozmezí října 2020 – Prosince 2020, poté jsem oslovila rodiny, se kterými jsem rozhovory dělala v únoru 2021. Každý rozhovor trval cca 10-20 minut, záleželo na tom, jak se daný respondent rozmluvil.

Když jsem s výzkumem začínala, chtěla jsem se věnovat především motivaci k dobrovolnictví. Už během druhého rozhovoru jsem si ale uvědomila, že se zaměřuji na velmi konkrétní dobrovolnickou činnost, kterou sama vykonávám a v lidech ve většině případech zanechává podobné pocity a podobnou potřebu činnost každoročně opakovat. Začala jsem tedy uvažovat, jakým směrem budu pokračovat. Chtěla jsem se s tímto problémem vypořádat tak, abych nemusela začínat znovu, když už mám půlku práce za sebou a nechci měnit celý koncept výzkumné i teoretické části. Rozhodla jsem se tedy, že výzkum o motivaci k dobrovolnictví změním na otázku „čím to je, že se na pobyt v Bělči lidé každoročně vrací“. Když píšu lidé, myslím tím dobrovolníky, rodiny i ostatní personál, který je každoročně téměř neměnný. Po dokončení všech rozhovorů s dobrovolníky jsem začala výzkumnou část bakalářky dotvářet. Během psaní jsem si všimla, že mi k dokončení práce něco chybí, a to vidět i právě ten druhý pohled ze strany rodin. Začala jsem přemýšlet, jestli budu pokračovat jen v této verzi nebo oslovím rodiny. Nakonec jsem se rozhodla obvolat dobrovolníky znovu, poptat se je na kontakty na rodiny a udělat se zástupcem rodiny, krátký rozhovor, který mi doplní mezery ve výsledné práci.

6.2 Analýza dat – rozhovory s dobrovolníky

Každá otázka má vlastní tabulku, do které jsem vypsala odpovědi respondentů – dobrovolníků a následně komentáře ke každé z otázek.

Tabulka 2 – impulz k dobrovolnické práci

<i>Dílčí otázka – Co bylo impulzem k dobrovolnické práci?</i>	
<i>otázka č. 1 - Jak ses dostal/a k dobrovolnické práci v Bělči?</i>	
D1	<i>díky tomu že mám sama mentálně postiženého bratra, a sami jsme tam s ním jezdili a tímpadem mi to bylo velmi blízké a pak jsem se stala asistentem tak v podstatě přirozeně, když jsem dožrála do věku, kdy jsem mohla být</i>
D2	<i>přes kamarády, které jsem znala přes Evangelickou církev se tam taky nějak takovým způsobem přes tu církev dostali k tenkrát ještě ne Bělči, ale k Chotěboři a hrozně nadšeně o tom vyprávěli a vyprávěli takový úžasný storky, že jsem si řekla, tak jako tohle chci zažít taky a když jsem tam jela úplně poprvé, tak jsem se strašně bála atak jsem se jela jenom podívat, tak jako z dálky a puldne pobejt a pak tradá pryč, protože jsem si říkala, že tohle já nebudu umět, to nemůžu zvládnout a když jsem to překonala, tak jsem si řekla, ale jo, příští rok jedu</i>
D3	<i>Vlastně u nás v kostele, přes našeho faráře</i>
D4	<i>Pověděla mi o tom spolužačka z gymnázia v Hradci Králové, ona mi prváku vyprávěla, že tam jede a v druháku jsem o tom poslouchala a přišlo mi to zajímavé a tam mě tím ukecala a jela jsem taky už s ní</i>
D5	<i>Od přítelkyně, která tam dělá dobrovolnickou práci už dlouho</i>

D6	<i>Přes spolužačku Vyšší odborné školy pedagogické v Humpolci</i>
----	---

Zdroj: autor

Přestože je pobyt zastřešen Českobratrskou církví evangelickou a očekávala bych největší propagaci právě ze stran kostelů a církve, tak z výpovědi vyplývá, že nejčastěji se respondenti dozvěděli o pobytu v Bělči přes kamarády a dají na osobní zkušenost svých blízkých.

Tabulka 3 – jiné dobrovolnictví

<i>Dílčí otázka – co bylo impulzem k dobrovolnické činnosti?</i>	
<i>otázka č.2 - Děláš dobrovolnickou činnost i jinde než v Bělči?</i>	
D1	<i>Dělala jsem tříkrálovou sbírku, u J. se kterou jezdím do Bělče, tak jsem s ní i přes rok.</i>
D2	<i>Ne, bohužel ne</i>
D3	<i>S klientem z tábora i mimo tábor a pak co se týče dobrovolničení, tak je to spíš jako nahodile. My máme teď i v nadaci nějaký dobročinný organizace, občas vypomáháme tam, a to je v rámci dobrovolničení firemního nebo jak to říct a pak jsou to takový příležitostní věci, bylo by fajn jim tam pomoci, ale není to nic systematického</i>
D4	<i>Teď už ne, ale dřív ano, ke svým stálým klientům z Bělče a taky Fokus Vysočina pobočka Hlinsko</i>
D5	<i>Nedělám</i>
D6	<i>Spíš takové jednorázové, ale ne nijak pravidelně</i>

Zdroj: autor

Pobyt v Bělči je velmi specifická dobrovolnická činnost, kterou ale může dělat kdokoliv. Vzhledem k povoláním nebo směru studia respondentu lze vyvodit, že ti, kteří mají k oboru speciální pedagogiky blízko, spíše dělají dobrovolnickou činnost i mimo pobyt než ti, kteří jdou svým zaměřením mimo obor.

Tabulka 4 - náplň práce

<i>Dílčí otázka – Jaká očekávání souvisela s Dobrovolnickou činností?</i>	
<i>otázka č.3 - Jak se shodovala tvoje představa náplně práce s realitou?</i>	
D1	<i>Na to nevím, jak odpovědět, když jsem tam jezdila od malinka jako dítě s rodinnou (s bráškou)</i>
D2	<i>no ve své podstatě to bylo úplně jiný, protože toho čeho jsem se bála, že to bude strašně těžký a náročný, tak to jsem zjistila, že pro mě osobně to bylo hrozně hezký a snadný a pak některý věci, který si člověk říká „jo to pujde“, tak ty se pak ve finále ukázali náročnější ... *</i>
D3	<i>Já jsem poprvé jela do Bělče s kamarádkou, vím, že jsem jela v devítce, že jsme se přihlásily s takovým tím pubertálním pocitem, jakože pomůžeme zachránit tenhle svět, ale vlastně co jsme to ve skutečnosti udělaly nám začalo docházet až ve vlaku do Bělče. Takže moje představy o tom nedokážu říct, jestli se lišej nebo nelišej, protože já jsem měla předtím úplně zkreslený představy a ty potom zahrnujely jeden velkej zmatek, chaos a obava, protože nám to kamarád líčil ve strašným pozitivnu, jak je to tam jako v pohodě a všichni jsou skvělý a my jsme z toho pochopily, že to nemusíme moc hrotit a tak jsme to nehrotily a pak jsme se málem sesypaly cestou tam.</i>
D4	<i>Já jsem hodně získala na Instruktaži před Bělčí nějakou představu, jak tam jedna Asistentka vyprávěla o D. jak tam běhá a je potřeba vidět, že když někde běží klient, tak okamžitě jít za ním a tak. A tam jsem vlastně taky dostala trochu strach, jestli to zvládnu a jestli to bude dobrý, ale možná to byly nějaké obavy, že to vlastně bude hodně akční a nevěděla jsem u koho budu u jaký rodiny a byla jsem ráda, že tam budu mít někoho koho znám (tu kamarádku, která mi o tom řekla)</i>

D5	<i>Popravdě jsem myslel, že z toho budu mnohem vyjukanější a že mi to nepůjde. Já se moc osobně neseškávám s lidma, který by byli nějakým způsobem hendikepovaný nebo rozhodně ne v takové míře. Ale nakonec to bylo úplně super a když se člověk napojí na tu energii, která tam je, tak to funguje.</i>
D6	<i>Já jsem vlastně žádnou představu neměl. Jel jsem tam naslepo, s tím, že to bude fajn, ale vlastně jsem si nic nepředstavoval. Takže se to vlastně shodovalo úplně s realitou.</i>

Zdroj: autor

D1 Podotázka – Byla jsi tam stejně v roli dítěte a viděla jsi to z pohledu té rodiny, tak co tě třeba překvapilo v té roli dobrovolníka, že bylo jiny?

Možná že to, že je to fakt náročný, že to není jen tak, že jedeš odtamtud fakt fyzicky vyštavená. Můj první klient byla vlastně hned ta J. se kterou jsem se seznámila právě v Bělči a tam toho bylo hodně nového no a takže moje spolupráce s J. byla právě díky Bělči.

Z odpovědí respondentů jednoznačně vyplívá, že se jejich představa hodně odrážela od strachu z neznáma a pocitem, že činnost bude velmi náročná. Realita většinu přesvědčila o tom, že dobrovolnická činnost v Bělči je především naplněná pozitivní energií a radostí z práce, což danou činnost ve výsledku zlehčuje. Když bych ale srovnala odpověď respondentky, která na tábor dříve jezdila jako rodinný příslušník, než začala dělat dobrovolníka, s odpověďmi respondentů, kteří pobyt předtím neznaly, jednoznačně z toho vyplívá, že ta radost z té práce a celková spokojenost tábora odráží v dětském světě pocit, že je to mnohem méně náročné, než ve skutečnosti je. Pokud má tedy daná osoba nějaké očekávání, často se stává, že později ovlivní vnímání věci jako takové.

Tabulka 5 – nastavení práce

Dílčí otázka – Jaká očekávání souvisela s Dobrovolnickou činností?

otázka č.4 - Jakým způsobem si nastavuješ spolupráci s rodinou?

D1	<i>Vždycky to nějak postupně vyplynulo.</i>
D2	<i>No tak moje úvodní bylo jako „jsem tady pro vás a byla bych ráda, kdybyste se na mě mohli spolehnou co nejvíc to půjde“. z toho to pak tak nějak vycházelo. S některýma rodičema to bylo hrozně fajn, s některýma to bylo náročný.</i>
D3	<i>Ze začátku jsem měla pocit, že musím hrát schopnější a orientovanější, než jsem ve finále byla, ale měla jsem skvělou rodinu, takže tam to bylo poměrně v pohodě, oni už měli zkušenosti s předchozíma asistentama a věděli, co vlastně od asistenta chtějí a zároveň jsem měla holčimu, která byla na vozíku a bylo jí nějakých 16 na úrovni 6 měsíců a nebyl to nijak náročný klient, měla jsem štěstí, že jsem při první Bělči se mohla za účasti klienta rozkoukat a zorientovat.</i>
D4	<i>Nějak to vyplynulo ze situace a byla jsem u té rodiny a nijak jsme to nenastavovali. Nebylo to nijak striktně daný, kde, co, jak, kde jsou moje kompetence, kde ne.</i>
D5	<i>Přijel jsem tam a moje přítelkyně už s rodinou se kterou jsem byl pracovala dlouho, a tak mi vždycky řekla všechny instrukce buď ona nebo maminka klientů.</i>
D6	<i>Poprvé jsem například vůbec netušil, co si mám nastavovat, ale v rámci toho pobytu mi to bylo vysvětlené a domluvili jsme se s rodinou co budu dělat a co bude dělat rodina.</i>

Zdroj: autor

Podle odpovědí dobrovolníků, je jasné, že každý má zkušenosti s domluvou, ohledně asistence u rodiny, jiné. Velmi záleží na tom, s jakým očekáváním na pobyt jel, jestli už tam někoho znal, nebo mu záleželo na tom, jak bude před rodinou vypadat.

Tabulka 6 - motivace k dobrovolnictví

Dílčí otázka – co bylo impulzem k dobrovolnické činnosti?

otázka č.5 - Jaká je tvoje největší motivace k dobrovolnické činnosti?

D1	<i>Baví mě to zrovna tady tahle dobrovolnická činnost, taky jsem ráda, že někomu můžu pomoci a odlehčit a jezdí tam spousta dobrých lidí, kolektiv je důležitý</i>
D2	<i>Takový ten pocit té sounáležitosti a to vědomí, že se všichni do té bělče jedou nadechnout a nabrat něco z čeho, ne rok, ale celý další spousty let do života čerpají. Být tohodle účastná, přítomná nějak tomu přispět.</i>
D3	<i>Ta opravdovost, vlastně práce bez přetvářky, vlastně do jistý míry poměrně rychlý v uvozovkách hmatatelný výsledek. A smysluplnost</i>
D4	<i>Celkově ten kolektiv, to že je to pro mě jako jedna velká rodina, takže prostě chci pomáhat. Moje nějaká snaha pomoci, potřeba pomoci, ale je to pro mě i dovolená a zábava</i>
D5	<i>Já vlastně nevím, mě to prostě baví</i>
D6	<i>Nechci být patetický, ale motivuje mě ta bezprostřednost a radost těch lidí okolo a nějaký pocit vlastního naplnění</i>

Zdroj: autor

Vstřícnost kolektivu, opravdovost tábora a celková radost z dobrovolnické činnosti je klíčem k úspěšnosti pobytu a motivaci dobrovolníků opakovaně na pobyt jezdit a těšit se na něj. Z odpovědí jednoznačně vyplývá, že největší motivací k dané dobrovolnické činnosti není pouze „dobrý pocit“, ale především to závisí na celkovém kolektivu a energii. Samotní dobrovolníci pobyt neberou jen jako činnost, kterou musí nebo chtějí vykonat, ale jako zábavu, uvolnění a odreagování od běžného života mimo tábor.

Tabulka 7 – demotivace k dobrovolnictví

<i>Dílčí otázka - Která představa nebyla naplněna a působila negativně na dobrovolníka?</i>	
<i>otázka č.6 - Demotivuje tě něco v rámci této dobrovolnické činnosti?</i>	
D1	<i>Tak v Bělči to bylo občas, když bylo komplikované to vedení a neshodovali se, tak to pak bylo náročný, ale to nebylo, jakože by mě to demotivovalo v práci s klientem, ale už se mi nechtělo jet třeba na ten daný turnus. Takže jsme ho pak změnilly i společně s tou J.</i>

D2	<i>Zpravidla to byli vztahy v rodině, jak tam byli aktuálně nastavený, a to se mi stalo s vícero rodinami, že třeba v té rodině byla aktuálně nějaká krize nebo tam byli nějakým způsobem nastavený ty pravidla a teď se tam třeba křičelo, třískalo dveřma nebo tam bylo prostě jenom dusno, což se jednak přenášelo i na to dítě a druhak se to přenášelo k té mojí komunikaci s tou rodinou.</i>
D3	<i>Stalo se, že skupina asistentů, co tam byla, vůbec nevnímala ten smysl, proč tam jsou a hodně vnímala to, že je v té rodině něco špatně nastaveného a nevnímala, to že tam jsou na týden a že to vlastně nezmění a mě vyčerpávalo to vyrovnávání tlaku mezi nimi a tou rodinou, což oni si vlastně neuvědomovali, že to dopadá i na nás ostatní asistenty. Nebyla tam plně naslouchající atmosféra a to jsou věci které mě vlastně jako nebaví, ale že mě nebaví být toho účastná, ale určitě to není tak, že by mě to odrazovalo v tý práci, přijet další rok, protože jsou to druhotný věci do jistý míry. Do některých těch pozic jsme my jako zkušenější asistenti jak kdyby dosazovaný – vy jste tady ti zkušení, máte už nějaký přehled a nějaký povědomí, tak jim to ukažte- ale je blbě když o to ta skupina asistentů nestojí. To je něco, co je nepříjemný, ale že bych jako řekla, že by bylo něco, například nějaký úkon, který by mě odradil od toho, tak to ne.</i>
D4	<i>Asi ne tak jako vztahy nebo situace s klientama, jako spíš, když byli nějaký špatný vztahy mezi asistentama. Rozhodně ne věci, které by se děly v rámci rodiny, Když měl třeba T. záchvat nebo tak... to ne...</i>
D5	<i>Vlastně asi ne, nic co by mě odradilo, nezažil jsem nic, co by mi bylo proti srsti, možná tak vstávání, ale to je tak jediný.</i>
D6	<i>Jedině asi když je neochota tu dobrovolnickou práci přijmout, od těch rodin. To když to ti rodiče neumí přijímat a nechtějí si nechat pomoci.</i>

Zdroj: autor

Z předchozích otázek je očividné, že pobyt je pro respondenty především radost, ale i tak se stane, že i na těch nejlepších místech, a i při takovýchto podmínkách, můžou nastat vztahové problémy. Vztahy mezi dobrovolníky nebo rodinou a dobrovolníkem, popřípadě s vedením nejvíce ovlivňuje celkový chod tábora, a tak se může stát, že i když je daná práce sebevíce naplňující a radostná, jakmile se objeví nespokojenost a nesrovnalosti s kolektivem, může u dobrovolníků vyvstat otázka, jestli se budou chtít na pobyt vrátit.

Tabulka 8 – výsledky dobrovolnické činnosti

<i>Dílčí otázka - Která představa nebyla naplněna a působila negativně na dobrovolníka?</i>	
<i>otázka č.7 - Jak je pro tebe důležité vidět výsledky v té práci dobrovolníka? Potřebuješ to k motivaci? Především tedy na tom táboře?</i>	
D1	<i>Za ten týden je to hodně krátká doba, ale i tak mám z toho radost, když jsou to, nemůžu říct výsledky, ale prostě jako malý věci, tak z toho mám velkou radost, když se něco povede, a když je den kdy je klient nenaladěný a protivný, tak když pak nastane nějaká taková malá radost, tak mě to tak nese dál, jakože to á smysl</i>
D2	<i>Asi to není vyloženě důležité, že bych to nutně potřebovala k nějakému pocitu sebeuspokojení, nebo pocitu smyslu té práce, ale když se tohle přihodí, tak to hrozně potěší. A zažila jsem to asi snad v každé té rodině, že tam někde bylo něco, že se dítě něco naučilo, nebo že mě, když to bylo nějak hodně rozhrkané dítě, začalo kopírovat a reagovat na mě.</i>
D3	<i>To pro mě asi důležitý není. U D. to bylo ty první roky třeba tak, že člověk měl radost, když bylo jedno odpoledne kdy se s ním nemuselo rvát v lese a už to byl nějaký výsledek, protože stačilo důsledně říct a on to udělal, tak to bylo takový malý vítězství. Kdybych s ním pracovala v průběhu roku at' už na speciální škole nebo někde jinde tak tam bych ty výsledky chtěla, ale ten tábor nevnímám jako prostředí, kde bychom měli dotáhnou věci k nějakému výsledku. Já to vnímám tak, že ulevuješ té rodině, ale zároveň je to pořád změna prostředí pro toho klienta, takže se snažíš, aby i on si to tam užil a pro mě je důležitý, že když si to tam užívá on, tak si to pak užívám já. A jestliže se člověk snaží udržovat nějaký hranice, tak je to i z toho pohledu, aby si to tam ten klient prostě užil, protože ve chvíli, kdy bude vymýšlet ptákoviny, tak bude posouvat ty hranice dál. Prostě nemám cíl, že by se mělo v průběhu toho týdne něco zlepšit</i>
D4	<i>Asi jsem se naučila, že je to jen jeden týden v celém roce a nějakou změnu nebo něco očekávat nemůžu. Ze začátku to pro mě možná trošku důležité bylo, že jsem si představovala, že jako změním svět a pak mi došlo, že je to fakt jen jeden jediný týden a jde o to si ho užít, a ne někde lézt do cizích vztahů a nastavovat tam pravidla.</i>

D5	<i>Myslím si, že tam opravdu nejde o nějaký výsledek.</i>
D6	<i>Ne, jako výsledek práce s klientem beru, že klient je spokojený.</i>

Zdroj: autor

Dobrovolníci jsou na pobytu především jako pomocná síla rodinám. Je málo pravděpodobné, že by se klient něco nového během jednoho týdne naučil, nebo že by udělal nějaký velký pokrok v chování a jednání. Může nastat situace, že asistenta napadne nějaký „zlepšovák“ v komunikaci, který třeba rodinu nenapadne, ale neměl by se montovat do výchovy a snažit se během týdne něco změnit. Rodina ví nejlépe, co na jejich dítě funguje a má nastavené určité mantinely, které by si asistent neměl dovolit měnit a hodnotit. Z odpovědí vyplívá, že toto mají dobrovolníci správně ujasněné a že je pro ně na prvním místě spokojenost klienta a rodiny.

6.3 Analýza dat - rozhovory s rodinami

Každá otázka má vlastní tabulku, do které jsem vypsala odpovědi respondentů – rodin.

Tabulka 9 – povědomí o pobytu

<i>Dílčí otázka - Jak je pobyt vnímán ze strany těch co dobrovolnickou činnost dostávají?</i>	
<i>otázka č.1 - Jak jste se o táboře dozvěděli?</i>	
R1	<i>„Od kamaráda a kolegy“</i>
R2	<i>„o Bělči jsme se dozvěděli od známých“</i>
R3	<i>„z rozhlasového vysílání v roce 1995“</i>

Zdroj: autor

Tabulka 10 – četnost navštívení pobytu

<i>Dílčí otázka - Jak je pobyt vnímán ze strany těch co dobrovolnickou činnost dostávají?</i>	
<i>otázka č.2 - Kolikrát jste na táboře byli? A proč se vracíte?</i>	

R1	<i>„Asi dvaadvacetkrát, kvůli poctivosti úmyslu celé akce, a po letech i kvůli přátelům, které jsme tu s mými dětmi našli, z řad asistentů, rodičů i vedoucích“</i>
R2	<i>„Byli jsme tam vloni po 23.“</i>
R3	<i>„Asi 25 x. Protože se setkáváme s lidmi, které mají podobné životní problémy a v převážné většině jsou to vstřícní a dobří lidé.“</i>

Zdroj: autor

Tabulka 11 – změna asistentů

<i>Dílčí otázka - Jak je pobyt vnímán ze strany těch co dobrovolnickou činnost dostávají?</i>	
otázka č.3 -Máte každý rok stejného asistenta?	
R1	<i>„Za skoro čtvrt století jsme měli více asistentů, ale všichni, kteří s námi byli v posledních letech, se stali přáteli mých dětí a snad i mými.“</i>
R2	<i>„ne, postupem let jsme měnili asistenty párkrát, posledních několik let máme stále asistentky“</i>
R3	<i>„Většinou až na výjimky každý rok jiného“.</i>

Zdroj: autor

Tabulka 12 – nastavení spolupráce

<i>Dílčí otázka - Jak je pobyt vnímán ze strany těch co dobrovolnickou činnost dostávají?</i>	
otázka č.4 - Jak je nastavená vaše spolupráce s dobrovolníkem?	
R1	<i>„V dřívějších letech byl můj vztah s dobrovolníky o tom, že jsem je za každou cenu chtěla poučit o tom, jak nejlépe zvládnout moje děti a vyjít jim vstříc, aby byly spokojené a v pohodě. Nyní se víc snažím těšit z toho, že moje děti jsou s lidmi, kteří jim mají co dát. A já, nemajíc už moc nápadů a energie, se učím od dobrovolníků“</i>
R2	<i>„jsme kamarádi, rozumíme si, my si u dětí děláme základní věci, ony jim čtou, zpívají, chodí na procházky apod.“</i>

R3	<i>„V podstatě vždy na osobní důvěře mezi dobrovolníkem a všemi členy naší rodiny.“</i>
----	---

Zdroj: autor

Tabulka 13 - očekávání

<i>Dílčí otázka - Jak je pobyt vnímán ze strany těch co dobrovolnickou činnost dostávají?</i>	
otázka č.5 - Jak se shodovala vaše představa o táboře s realitou?	
R1	<i>„Realita většinou předčila představy. Především v duchovní a osobní rovině.“</i>
R2	<i>„jsme spokojeni, chtěli jsme pro děti dobrý kolektiv, přírodu a aby v jejich těžkém stavu prožívaly krásné okamžiky, což se vše splnilo nad očekávání a děti se do Bělče moc těší. Během roku si prohlížíme fotky ze srazů a děti to milují, poznávají známé tváře, společně vzpomínáme na hezké chvíle“</i>
R3	<i>„V podstatě od samého začátku i v dalších letech stoprocentně.“</i>

Zdroj: autor

6.4 Interpretace získaných dat

Většina účastníků, ať už z řad asistentů nebo z řad rodin, se v největší části dozvěděli o pobytu od kamarádů a dali na osobní zkušenosti. Dále pak z řad Českobratrské církve evangelické a jedna rodina dokonce z rádia.

Když se jede na pobyt úplně poprvé, tak má povětšinou každý nějakou představu. V čem se u všech účastníků představa shodovala, bylo to, že si pobyt rozhodně užijí. Co se týče představ dobrovolníků, byly často mírně odlišné, především co se týče obtížnosti. Někteří měli strach, že to bude velmi náročné a že to nezvládnou. V rodinách naopak očekávání předčilo realitu a jsou z pobytu vždy velmi nadšení. Proto také všechny tázané rodiny jezdí na pobyt už přes 20 let a každý rok se vrací.

Pokud na někoho z účastníků působí něco negativně nebo vyloženě demotivačně, jsou to pouze případné špatně nastavené společenské vztahy, často se to však neděje.

Nikdo z dobrovolníku za týden pobytu neočekává, že klienta něco naučí nebo přeučí. Dobrovolníci si jsou vědomi toho, že tam jsou jako podpora rodinám, a ne jako vychovatelé. To dodává rodinám důvěru v jejich dobrovolníky, se kterými týden stráví.

7. Diskuze

Dobrovolnictví jako takové, je čím dál tím větší téma a čím dál tím hůř se shání dobrovolníci z řad mladších věkových kategorií. Mladí lidé mají dnes plno možností, jak trávit volný čas, ať už je to cestování, sporty, brigády a práce nebo cokoliv jiného. Pomoc někomu jinému a práce bez finanční odměny se jim často zdá jako nedůležitá záležitost, protože ten dobrý pocit, který je jednou z nejsilnějších motivací v dobrovolnické práci vůbec, dnes mladší generace můžou prožívat v různých oblastech, v mnohem větší sféře, i bez jakéhokoliv druhu altruismu. Okolí mladé lidi tolik nesměřuje k tomu, mít dobrý pocit z toho, že někomu pomohli, ale především jde o soustředění se na jejich seberozvoj. Proto jsem se také původně rozhodla téma sledovat a zjistit co dnes okolí nejvíce motivuje k dobrovolnické činnosti.

Dobrovolnická činnost v Bělči nad Orlicí je ovšem velmi specifický druh činnosti a většina lidí, co se tam jednou podívá, ať už je to dobrovolník, rodič, klient nebo kuchař, tak se chtějí vrátet. Je to daný určitou atmosférou, která celý pobyt definuje. Proto, když jsem chtěla původně zkoumat motivaci k dobrovolnické činnosti u mladých lidí, uvědomila jsem si, že v tomto případě není možné to hodnotit úplně objektivně, a tak jsem se spíše zaměřila na to, jak ostatní, dobrovolníci i rodiny, vnímají danou atmosféru. V čem se shodují, v čem se odpovědi rozlišují a co prožíval nebo prožívá daný respondent. Z vlastní zkušenosti vím, jaké je to pobyt v Bělči prožít a při rozhovorech jsem si začínala uvědomovat, jak jsou naše pocity a dojmy kolikrát úplně stejné nebo alespoň podobné nehledě na věk, pohlaví a povolání.

I přesto, že je tábor často fyzicky i psychicky náročný, jako negativní a demotivační prvek to na dobrovolníky nepůsobí. Dle mého názoru, je to především proto, že i když je dobrovolník

sebevíce unavený, jakákoliv radost klienta i rodiny mu přes to vše dodá další kus energie, ze které může čerpat.

Ne vždy funguje domluva mezi rodinou a dobrovolníkem, měl by mezi nimi vzniknout určitý pocit důvěry, a především by se mělo dbát na upřímnost a otevřenost v jakékoliv komunikaci. A to se netýká pouze vztahů mezi rodinou a dobrovolníkem, ale i mezi dobrovolníky samotnými. Což odráží i způsob nastavení práce hned první den v rámci domluvy s rodinou. Každý dobrovolník si práci s rodinou domlouvá jinak. Někteří do toho postupně vplynou, jiní jezdí na tábor už několik let se stejnou rodinou, tak mají v tomhle určitý druh jistoty.

Ne vždy mají rodiny stálého asistenta, často záleží na tom, jak si navzájem sednou. Také to bývá založeno na tom, jestli je klient náročnější a má specifické potřeby v jeho péči.

Pobyt v Bělči je zaštitován Českobratrskou církví evangelickou, tudíž by se dobrovolnictví na tomto pobytu mohlo považovat za určitou křesťanskou povinnost, ale není tomu tak. Jak je z rozhovorů jasné, ne všichni se o tom dozvěděli z kostelů nebo církve a jejich motivace byl především dobrá parta a skvělá energie, což je určitá odměna a jak v rozhovorech zaznělo, tak dobrovolníci z pobytu čerpají i přes rok a tahle odměna je určitá hnací síla, která je motivuje k tomu, aby se na pobyt vraceli znovu.

U dobrovolníků na pobytu v Bělči je přímá práce s klientem pro všechny přínosná, mají z toho radost, angažují se, přizpůsobují se potřebám a chovají se ke klientům velmi přátelsky, což odráží to, co říká Matoušek ve své práci *Metody a řízení Sociální práce*.

Když bych měla dobrovolníky na pobytu v Bělči definovat podle druhů altruismu, použila bych termín emocionální altruisté. Z rozhovorů je jasné, že největší hnací silou je pro dobrovolníky radost klienta a dobrá energie celého pobytu, což je samotné dělá spokojenými.

Závěr

Výzkum začal jako sbírání dat ohledně motivace k dobrovolnické činnosti a přehoupnul se ve sbírání dat v rámci krátkodobých i dlouhodobých zkušeností na místě, které je svojí povahou velmi specifické. Uvědomila jsem si, že moje bakalářská práce by mohla být inspirací a návodem pro lidi, kteří často nevědí, jestli by vůbec něco takového zvládli. Výsledkem mého zkoumání je tedy fakt, že ať už je člověk starý nebo mladý, student nebo pracující, žena nebo muž, tento tábor lidem otevírá úplně jiný pohled na svět a troufám si i říct, že je pro mnohé z nás určitou duševní hygienou a nabitím pozitivní energie, ze které pak čerpá po zbytek roku.

Úskalí, která mohou osobu, která se rozhodne provádět dobrovolnickou činnost, nejčastěji potkat jsou především špatné společenské vztahy nebo špatná komunikace, a naopak hnací síla v tomto rozhodnutí je nejčastěji štěstí a radost na obou stranách účastníků pobytu.

Seznam použitých zdrojů

DEKKER, Paul a Loek HALMAN, ed. *The values of volunteering: cross-cultural perspectives*. [1st ed.]. New York: Kluwer Academic Publishers, 2003. Nonprofit and civil society studies. ISBN 0-306-47854-4.

FINKELSTEIN, M. A., BRANNICK, M. T. 2007. *Applying Theories of Institutional Helping to Informal Volunteering: Motives, Role Identity, and Prosocial Personality*. Social Behavior and Personality

FRIČ, Pavol. *Dárcovství a dobrovolnictví v České republice: (výsledky výzkumu NROS a Agnes)*. Praha: NROS, 2001. ISBN 80-902633-7-2.

FRIČ, Pavol a Martin VÁVRA. *Tři tváře komunitního dobrovolnictví: neformální pomoc, organizovaná práce a virtuální aktivismus*. Praha: Agnes, 2012. ISBN 978-80-903696-9-6.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-686-5.

HEJNÝ, KUŘINA. *Dítě, škola a matematika: konstruktivistické přístupy k vyučování*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. 187 s. Pedagogická praxe. ISBN 80- 7178-581-4.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.

KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, a.s., 2002. ISBN 80-7235-023-4.

MADSEN, K. B. *Moderní teorie motivace*. Praha: Academia, 1979.

MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0213-4.

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.

NOVÁKOVÁ, Eva, Jana POŠVANCOVÁ a Petra LUCASSENOVÁ, ed. *Dobrovolníci v krizových situacích: 3. konference Klubu UNESCO a Národního dobrovolnického centra HESTIA v rámci desetiletí Dobrovolnictví a dárcovství - obnovy občanských ctností : 19. a 20. května 2003 Kroměříž*. Kroměříž: Klub UNESCO, 2003

TOPINKA, Daniel. *Metody a techniky výzkumu v sociální práci*: studijní text pro kombinované studium. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3853-5.

TOŠNER, Jiří a Olga SOZANSKÁ. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-178-6.

VITOUŠOVÁ, P. *Motivace pro práci v neziskovém sektoru*. Závěrečná práce kurzu Řízení neziskových organizací. AGNES, Praha, 1998

Internetové zdroje

AARP - https://www.aarp.org/politics-society/advocacy/government_watch/

Dobrovolnictví [online]. [cit. 2021-6-28]. Dostupné z:
<https://cs.wikipedia.org/wiki/Dobrovolnictv%C3%AD>

HESTIA - [online]. [cit. 2021-3-28]. Dostupné z: <https://www.hest.cz/>

MPSV - <https://www.mpsv.cz/standardy-kvality-socialnich-sluzeb>

MŠMT - <https://www.msmt.cz/>

OSU, 2006. *Altruismus*, In: *Filozofická fakulta Ostravské univerzity [online]* Dostupné z:
<http://ff.osu.cz/index.php?kategorie=224&id=3698> (16.11.2020)

Zákon č.108/ 2006 Sb. O sociálních službách, Dostupné z
<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>

Seznam příloh

Příloha 1 – vedoucí

Příloha 2 – průběh tábora

Příloha 3 – doplňující odpověď

Příloha 4 – desatero

Příloha 5 - parafrázované odpovědi z online instruktáže v roce 2021

Příloha 6 – přihláška

Příloha 7 - manuál na žití v Bělči

Příloha 8 - fotografie

PŘÍLOHY

PŘÍLOHA 1 – vedoucí pobytu

(<https://prihlasky.e-cirkev.cz/static/brozura-jedeme-do-belce.pdf>)

••••••••

FARÁŘ

- Duchovní dimenze
- Rozhovory
- Přítomnost
- Společenství
- Tým

- Farář/ka připravuje pro účastníky RPP biblický program (pobožnosti), snaží se zprostředkovat

2

setkání s Božím oslovením a pozvat všechny přítomné k tomu, aby byli spolu.

- Farář/ka nabízí účastníkům, především rodičům, ale i asistentům možnost rozhovoru — je Vám k dispozici, je připraven/a Vám naslouchat. A nebo s Vámi „jen“ být.
- Farář/ka jako jeden z členů týmu (psycholog/psycholožka, lékař/ka, rehabka, program. vedoucí) pro Vás připravuje program.

.....

PSYCHOLOG

- ~ Nabízí rodičům (sourozencům, prarodičům a dalším blízkým osobám) možnost diskutovat o problémech dítěte i celé rodiny (vyslechnout, poskytnout podporu, případně nabídnout kontakty na potřebné služby nebo nalézt alternativy řešení některých problémů apod.).
- ~ Práce s pomocníky: Pomáhá při rozdělení jednotlivých pomocníků k rodinám, poskytuje informace o potřebách jednotlivých dětí; v případě nejistot nebo problémů pomocníků pomáhá situaci rozebrat. Vede každodenní porady asistentů (kde je poskytována zpětná vazba o průběhu dne, řešeny jsou provozní i další problémy, rozdělování úkolů a služeb), eventuálně dle potřeby spolupracuje s programovým vedoucím na zajišťování táborových akcí.
- ~ Spolupracuje s farářem na organizačním vedení běhu (ubytování jednotlivých rodin i pomocníků, organizace denního rytmu, konkrétní organizační problémy).
- ~ Spolupráce s lékařem a rehabilitační pracovníci (informace o dětech a jejich potřebách, o přístupu k nim).

.....

FYZIOTERAPEUT

- ~ Fyzioterapeut doplňuje tým rodinné rekreace. Dle potřeby nabízí službu rehabilitace.
- ~ Na rodinné rekreaci je k dispozici nejen dětem, ale i rodičům a asistentům. Organizuje jak individuální tak skupinová cvičení. Respektuje přání všech, podílí se na programu a dle něj nabízí rehabilitaci.

INDIVIDUÁLNÍ REHABILITACE

- ~ Rehabilitace dětí s postižením: dle domluvy s rodinou.
- ~ Rehabilitace dospělých: Nabídka masáží, individuální cvičení dle potřeby. Rodiče se celý rok věnují dětem a na sebe nemají čas, zde mohou využít nabídku v zaškolení cviků, které jim mohou pomoci (např. při bolestech zad).

PŘÍLOHA 2 – průběh tábora

Drubý až pátý den:

- ~ budíček, pomoc při ranní hygieně dítěte — dle potřeby a domluvy s rodinou (některé děti velmi brzy vstávají, možnost vystřídání se s rodiči);
- ~ rozcvička — pozvání celé rodiny;
- ~ snídaně — společně s rodinou, pomoc s donáškou jídla, s krmením dítěte — dle potřeby a přání rodičů;
- ~ ranní pobožnost — pozvání pro celou rodinu nebo alespoň účast asistenta a dítěte;
- ~ dopolední program — společný, individuální, rehabilitace — vše dle domluvy;
- ~ oběd, polední klid;
- ~ porada týmu (psycholog, farář, lékař, fyzioterapeut, asistenti) — o programu, o potřebách asistentů i rodin, sdílení radostí i problémů;
- ~ odpolední program — hry, rehabilitace, výlety, koupání, hosté, individuální program;
- ~ večerní pobožnost;

PŘÍLOHA 3 – doplňující odpověď

*** R2 zvládla bys to i nějak zkonkretizovat?**

Já měla především strach z té komunikace, jak přistupovat k té rodině a takový pocit, že ta rodina mě nebude brát a vzhledem k tomu, že kromě toho jednoho kamaráda, když jsem jela poprvé, jsem tam vůbec nikoho neznala, tak jsem se bála jestli mě budou brát ty ostani dobrovolníci a vedení a tak nějak se se bála do toho vplout a tam byli tak hrozně fajn lidi, že jsem zjistila, že to jde úplně samo. A pak už konkrétně, co se týkalo té konkrétní práce, tak když se třeba hrálo jedno to divadýlko, tak rodiče měli jiné představy, než jaké jsem měla já a bylo hrozně těžký to skloubit. Protože, když to řeknu úplně konkrétně tak tehdy šlo o dítě, které ne že bylo úplně autistický, ale hodně ve svém světě a bylo strašně šťastný a blažený, když mohlo lítat po lese a hrozně nešťastný, když ho někdo furt někam vláčel a chtěl po něm něco. A když se hrálo to divadýlko a ty rodiče strašně chtěli, aby se to pacholátko toho účastnilo, a to znamenalo to dítě, jak loutku vláčel a „tady stůj, a tohle udělej, tohle ne, tady na to nesahej“ a to dítě

z toho bylo nešťastný a naštvaný a měla jsem pocit, že to nenaplňuje to, co by ten tábor měl, ale rodiče chtěli vidět, jak hraje to divadýlko a tak to bylo nešťastný všema směrama a já sama osobně jsem měla strašný problém to zpracovat. Tehdy jsem teda byla mladá a bylo mi nějakých 25 a prostě jsem si s tím nevěděla rady a byla tam tenkrát strašně skvělá psycholožka s kterou jsme si o tom asi dva dny povídaly, ale v jednu chvíli jsem se i šla někam vyplakat za rybník. Takže tak.

PŘÍLOHA 4 – desatero pro dobrovolníky

1. akce pro děti s postižením

Akce jsou určeny pro rodiny s dětmi s postižením nebo pouze pro děti s postižením. Jejich cílem je pomoci rodičům v jejich péči o dítě s postižením a zároveň dopřát odpočinek ať už s dětmi nebo bez nich. Dobrovolník na těchto pobytech je jednou z klíčových osob, které rodičům tuto službu umožňují.

2. spolu od začátku do konce

Dobrovolník přijíždí včas, tj. mezi třináctou a čtrnáctou hodinou odpolední. Dobrovolník připravuje rodičům chatky — pohlédá postele, vybaluje, pokud zná klienta, může ho začít hlídat (závisí to na domluvě s rodičem). Podobně to platí i o odjezdu. Velmi důležité, abychom spolu byli až do konce a táhli za jeden provaz. Do toho patří účast na závěrečných bohoslužbách i pomoc rodině s balením. Není dobré, když dobrovolník — byť po domluvě s rodinou — odjede dřív (výjimkou jsou věci takového kalibru jako svatba a pohřeb v rodině nebo nemoc).

3. pomoc

v

rodině

Dobrovolník se stará o svého klienta a je za něj zodpovědný v době, kdy se o něj stará. Je dobré, když je pozorný i k ostatním klientům, ale zodpovídá za svého. Na začátku pobytu se domluví s rodiči klienta, odkdy dokdy je s rodinou (např. zda od probuzení klienta či od snídaně). Je důležité vědět, kdy má klienta na starosti a kdy za něj přebírá zodpovědnost rodič. Stejně funguje i předávání zodpovědnosti za klienta mezi dobrovolníky (např. když jde na WC, musí být jasné, kdo klienta hlídá). Pohyb dobrovolníka závisí na tom, co si přeje rodina. Pokud jsou přání rodiny natolik specifická, že uvádí dobrovolníka do rozpaků, obrátí se na psychologa. Výjimkou je účast na pobožnosti — pakliže se rodina nechce pobožnosti účastnit, má dobrovolník právo na ni jít. Je dobré, pokud se dobrovolníkovi podaří plně se věnovat klientům, být při tom kreativní, například vymýšlet program na dobu, kdy se „nic neděje“.

4. zodpovědnost

Dobrovolník se řídí pokyny hlavního vedoucího akce, na níž poskytuje dobrovolnou asistenční službu. Je si vědom svého poslání a očekává se od něj, že se bude chovat zodpovědně ve smyslu obsahu předešlého odstavce.

5. společenství / církevní akce

Dobrovolník bere na vědomí, že jede na církevní akci, tzn., že respektuje všechny církevní zvyklosti. Páteří pobytů pro rodiny s dětmi s postižením a táborů pro děti s postižením jsou

pobožnosti. Účast na nich je nezbytná k vytváření společenství, dobrovolník je povinen se pobožností účastnit. Pouze v případě, že rodina na pobožnost chodit nechce, nemusí je jí účastnit ani dobrovolník. Pokud se chce účastnit dobrovolník a rodina ne, má dobrovolník právo na pobožnost jít.

6. porady

Každý večer se konají porady dobrovolníků; účast na nich je rovněž povinná. Je dobré být konstruktivní a přinášet podněty a vhodnou zpětnou vazbu vedení i dalším dobrovolníkům.

7. kompetence

Dobrovolník se zodpovídá psychologovi, ale úkolovat jej může i farář, který je hlavním vedoucím pobytu. Dobrovolník má právo a možnost řešit s psychologem problémy týkající se klienta, rodiny, atmosféry v táboře... vše, co shledává jako problém a ztěžuje mu to práci dobrovolníka.

8. osobní volno

Dobrovolník se může přiměřeným způsobem domluvit s rodinou na době osobního volna. V případě nejistoty nebo problémů v komunikaci se obrátí na psychologa.

9. pomoc

Nechte se unavit, ale nenechte se otrávit. Být unavený je normální. Někteří dobrovolníci však mohou mít mnohem náročnější klienty než jiní. Proto se nebojte říct si o pomoc, pokud se dostanete do náročné situace, která přesahuje vaše možnosti, např. jinému dobrovolníkovi o pomoc při hlídání klienta, psychologovi nebo faráři.

10. komunikace

Komunikace na pobytech pro rodiny s dětmi s postižením a táborech pro děti s postižením je jednou z nejdůležitějších věcí na akci. Na každou věc, kterou budete potřebovat prodiskutovat, je Vám k dispozici tým: psycholog, farář a programový vedoucí. Jenom jako funkční tým, který je schopen spolu věci konstruktivně řešit, budete dobrým pomocníkem svému klientovi a jeho rodině.

PŘÍLOHA 5 – parafrázované odpovědi z online instruktáže v roce 2021

Co vás motivuje k tomu jezdit na pobyt?

- Ta myšlenka, že můžu minimálně jedné rodině pomoci
- Skvělá parta lidí, úžasní rodiče
- Chci mít praxi v oboru speciální pedagogika
- Týden života plný laskavosti
- Připomenutí toho, že jiní lidé mají mnohem podstatnější problémy, člověk získá nebo si připomene jiný úhel pohledu
- Obohacení pro mě i pro mé děti
- Skvělý program

Čeho se bojíte?

- Možná trochu toho, že budu mít klienta „výzvu“, který bude od začátku náročnější a bude trvat, než si na sebe zvykneme
- Bojím se jen toho, že klient, kterého jsem měla loni bude ještě silnější, protože mu bude 13 a já ani se 3 asistentkama na něj nebudeme stačit
- Letos se bojím koronaviru
- Mám strach, že třeba něco nabourá celkovou pohodu tábora (vztahy)

PŘÍLOHA 6 - přihláška

Psychoterapeutický workshop - Co nám říkají koně

Psychiatrická nemocnice Havlíčkův Brod

Středisko hiporehabilitace Pirueta

14.-15.5.2016

Jméno a příjmení, titul:

Datum narození:

Pracoviště:

Kontaktní adresa:

Kontaktní e-mail:

Kontaktní telefon:

Závazně se přihlašuji na psychoterapeutický workshop Co nám říkají koně v Psychiatrické nemocnici Havlíčkův Brod ve dnech 14.-15.5.2016

Dne:.....

V.....

Podpis:.....

PŘÍLOHA 7 – manuál na žití v Bělči

Zásady, přes které nejede vlak!

- Vždy si konkrétně domluvte, kdo se o klienta stará v daný moment s rodiči, asistenti mezi sebou „Teď máš Tonda ty!“ „Tady vedeme Marušku, už si je vezmete?“ Ujistěte se, že Vás dotyčný vnímá a slyší.
- Cokoliv, co se Vám zdá jako problém řešte zavčas s vedoucími běhu, než věc přeroste nebo se stane průšvih.
- Máte právo být unaveni, péče o některé klienty bývá hodně náročná psychicky i fyzicky. Řekněte si o vystřídání, pomoc. Neznamená to ale, že propaříte celou noc a ráno nevstanete, na tento příklad se vystřídání a pomoc nevtahuje.
- Každý klient je jinak náročný, rozdíly jsou někdy propastní. Někdo celý týden proběhá, někdo má hlavu jak pátrací balón a někdo v klidu a pohodě propluje týdnem s klientem v závěsu. Prosím proplouvající o pomoc s programem.
- Pokud je to možné, noste u sebe telefon a v něm čísla na vedoucí, lékaře, kolegy asistenty. Někdy potřebujete akutně pomoci a odejít v tu chvíli nemůžete nebo se pomoci nelze dovolat.
- Všimněte si i ostatních klientů a vůbec lidí kolem sebe, je to hodně důležité a často to vykryje věci, které by jinak přerostly v průšvih. Někteří klienti jsou útěkáři ;-)

Další doporučení

- Někdy potřebují naši pozornost i rodiče, chtějí si povídat, vyslechnout. Pokud můžete, vyjděte jim vstříc nebo na tuto potřebu upozorněte vedoucí běhu, oni jsou tu mimo jiné od povídání a práci s rodiči.
- Netrapte se tím, že se se svým klientem nezúčastníte programu, někteří toho opravdu vzhledem k diagnóze nejsou schopni a nikdo Vám to nebude mít za zlé. Aktivitu nabídněte, když bude vůle, zkuste, ale netlačte na pilu. Nucení k dané činnosti může být spouštěčem problémového chování.
- Nedávejte si přehnaně vysoké cíle (např. u klienta, který má afekty, počítejte s tím, že přijdou, ale snažte se, aby se nikdo nezranil a nic se nezničilo, nevyčítejte si, když afekt přijde)

Problémové chování

Co to je konkrétně?

- Křik, někdy hodně silný
- Útěk
- Útok na ostatní (nadávky, plivání, kopání, bouchání, škrábání), na věci (ničení věcí), na sebe sama (škrábání se, kousání se, tlučení hlavou o zem)
- Válení po zemi

Co můžu udělat?

- Dopředu se zeptám rodičů, co na klienta funguje, když je nejhůř
- Zklidňuji (mluvím, zpívám, hladím – Pozor! Předem si zjistěte, co je danému klientovi příjemné a co ho ještě více vytočí)
- Počkám, až to přejde (pokud mám čas a prostor)
- Odvedu nebo odnesu klienta (pokud to nezvládnou sám, poprosím o pomoc)
- Někdy naopak pomůže ne-pozornost (poodejdu dál a nevšímám si ho)

Pokud klient svým chováním ohrožuje zdraví svoje nebo druhých nebo by způsobil škody na majetku, vždy musíte zasáhnout!

Pedagogické důsledky – musím vyhrát, jinak to bude dělat stále, musím ho vychovávat, bych opravdu příliš neřešila. Vaše týdenní působení nijaké velké výchovné stopy nezanechá.

Co můžu udělat ještě před afektem?

- Umetejte cestičku – když budete dobrý pozorovatel, často už během chvilky budete vědět, co vašeho klienta vytáčí a taky, co ho uklidňuje (činnost, sladkost, slova, místo, osoba...) Spoustě věcí potom můžete předejít, odvézt pozornost nebo být dopředu připraveni na zhoršení chování.
- Pokud má klient omezené komunikační schopnosti, stojí ho hodně sil říci Vám, že něco nechce nebo někde nechce být, prosím respektujte to, pokud to jde.

Místa a situace, kde v Bělči nejčastěji přichází problémové chování

- Jídelna, raničky a večerníčky – největší hluk a nápor na nervy bývá v jídelně, v kombinaci s omezeným jídelníčkem dětí s autismem, odporem k některým jídlům (vadí jim i jejich vůně nebo vidět jak je jí druhý, že je to jídlo na stole, v místnosti), čekáním ve frontě, nesnášenlivostí na vůně atd. je jídelna častým spouštěčem afektů mnoha klientů. Některým klientům vadí hluk nebo velká koncentrace lidí v místnosti. Někomu vadí hudba, zpěv skupiny lidí, jiní to milují.
- Čekačky a přechody – pokud to vašemu klientovi vadí, choďte na poslední chvíli nebo vyplňte čekačky oblíbenou činností klienta (zpívání, povídání, tablet, telefon, hra s provázkem...)
- Konkrétní strachy (měli byste o nich vědět předem) – zvířata, hudba, více lidí pohromadě, konkrétní jídla (někdy jsou to zvláštní věci, které by Vás nenapadly nebo je vůbec nevnímáte – štěkání psa, smrkání...)
- Naopak věci, které klient miluje, a když je vidí, chce je (voda, koupání, jídlo, sladkosti, hudba, rodič, který chce odpočívat ...)

- Problémové chování může způsobovat také nenaplnění základních potřeb (klienti si je často neuvědomují nebo si neumí říct, že mají žízeň, hlad, potřebují na WC, jsou unavení, je jim teplo nebo zima) Je potřeba je hlídat, ale nenutit, jen nabídnout. Každý má jinou termoregulaci, někdo je v kraťasech, jiný v bundě, osvědčilo se mi to respektovat nebo se chovejte dle pokynů rodičů.

Všichni jsme jen lidi, klienti, rodiče i asistenti. Každý máme jiné potřeby, svou představu o stráveném týdnu v Bělči. Klíč je v kompromisu a hlavně v komunikaci na všech možných úrovních a všemi prostředky.

PŘÍLOHA 8 – fotografie

Dostupné z <https://bberushka.rajce.idnes.cz/>

